WYDAWNICTWA CENTRALNEJ BIBLJOTEKI WOJSKOWEJ

Nr. 6.

VII. R. 1930.

1. Wojskowe wiadomości bibljograficzne

„Wojskowe .wiadomości bibljograficzne” — zaznajamiają czytelnika z treścią dzieła, orjentują zainteresowanych w zagadnieniach poruszanych w bieżącej literaturze wojskowej, a zarazem ułatwiają czytelnikom i kierownikom Bibljotek Wojskowych decyzję co do zakupu książek, znanych na podstawie „Komunikatu Bibljograficznego“ ledynie z tytułów.

Oddział Bibljograficzny Centr. Bibl. Wojsk.

65

Les „Nouvelles Bibliographiques Militaires“ — instruisent les •ecteurs sur le contenu du livre, permettent aux intéressés de s'orienter dans les questions touchées dans la littérature militaire contemporaine et facilitent en même temps aux lecteurs et aux chefs des Bibliothèques Militaires le choix de livres à acheter parmi les titres nommés dans le „Communiqué Bibliographique”.

Section Bibliographique de la Bibl. Mil. Centr.





Druk. J. B. Kondeckiego. Warszawa, Marszałkowska 53a. Tel. 268-08

ORGANIZACJA WOJSKA.

TROTHA WILHELM *v., Rittm. — Frankreichs Fremdenlegion. Wittenberg. 1929, Ziemsen Verlag. Str. VIII, 265. — C. B. W. sygn. 114.408/II.*

Książka ma charakter propagandowy, idzie w niej mianowicie o powstrzymanie dopływu Niemców do francuskiej Legji Cudzoziemskiej. Autor stara się tedy zbadać zarówno historję tej formacji, jej obecną organizację i cele obecne, a równocześnie wskazuje ilościowy dopływ Niemców do Legji oraz dzisiejszy ich procent. Następnie omawia wszystkie ujemne strony życia i służby w tej Legji a równocześnie wskazuje jej szkodliwe rysy dla kolonjalnej polityki niemieckiej. Wreszcie rozważa wszechstronnie czynniki, któreby mogły powstrzymać dopływ Niemców do tej Legji. Stara się przeto działać na momenty natury moralnej, na dumę człowieka i miłość ojczyzny niemieckiej, a następnie wskazuje środki zaradcze, jak stałą i konsekwentną propagandę w szkołach, propagandę wśród ogółu ludności i potrzebę ustanowienia ostrych kar zarówno na tych, którzy ulegają werbunkowi do tej Legji jak i na werbujących.

Książka rozpada się na wstęp i dziewięć następujących rozdziałów: Problem Legji Cudzoziemskiej, Historja Legji, Werbunek, Wiadomości o werbunku, Materjał ludzki w Legji, Akty ludzkiej hańby w Legji, Ustawy i pojęcia prawne, Męstwo i karność, System kar w Legji Cudzoziemskiej, System obrony Niemiec.

SOCJOLOGJA WOJNY.

STEINMETZ RUDOLF, *Dr. Prof. — Soziologie des Krieges. Zugleich zweite, vollständig umgarbeitete und erweiterte Auflage der „Philosophie des Krieges". Leipzig, 1929, Barth. Str. XII, 704. — C. B. W. sygn. 114.322/II.*

Autor, uczony holenderski, postawił sobie za zadanie rozpatrzyć zagadnienie wojny pod kątem jej przyczyn, jej przejawu i jej skutków, jak także jej ponowień. Wszak wojna była zjawiskiem, towarzyszącem całemu rozwojowi ludzkości, potrzeba więc czy racjonalność jej musi — zdaniem autora — tkwić widocznie w naturze człowieka, a w każdym razie nie być sprzeczna z naturą człowieka. Autor uważa przytem wojnę za konieczność, pokój zaś wieczysty za utopję i to przedewszystkiem dlatego, ponieważ dotychczasowe ukształtowanie stosunków społecznych i politycznych uniemożliwia wynalezienie odpowiedniej formy dla utrwalenia pokoju. Uznając jednak konieczność wojny nie cofa się autor przed zbadaniem wszystkich jej dodatnich i ujemnych stron, jak także przed rozpatrzeniem momentów, sprzyjających jej wywołaniu. Autor bada więc, jak się przejawiały wojny, jak się dziś przedstawiają, jakie niosą skutki, i jaki wpływ wywierają na rozwój ludzkości, przyczem uwzględnia ujemne i dodatnie strony wojen, pośrednie i bezpośrednie ich przejawy oraz indywidualne i zbiorowe skutki.

Ogromne dzieło Steinmetza rozpada się na 19 rozdziałów: I. Wstęp. II. Wojna jako czynnik kulturalny. III. Ofiary i ujemne strony wojny. IV. Ogólna ocena ujemnych stron wojny. V. Istota wojny. VI. Wzrastające budżety wojskowe. VII. Pośrednie korzyści wywołane wojną. VIII. Cele i bezpośrednie korzyści wojny. IX. Wojna jako sąd światowy. X — XI. Rywalizacja socjalna i indywidualna wywołana przez wojny. XII. Wojna koalicyjna. XIII. Dlaczego jest wojna

możliwą. XIV. Szczególny charakter wojny światowej. XV. Przyszła wojna XVI. Zmniejszenie się ducha wojennego. XVII. Wolne związki, poszczególne państwa, połączona Europa. XVIII. Praktyczne próby ukończenia wojny. XIX. Końcowe uwagi.

PRAWO (NAUKI SPOŁECZNE, PUBLICYSTYKA, POLITYKA, PROPAGANDA)

KUZMICZOW W. — *Organizacija obszczestwiennogo mnienija. Moskwa—Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Str. 175. — C. B. W. sygn. 78.827/I.*

Autor poświęca swą pracę roli prasy w kształtowaniu opinji publicznej. Rozpoczynając od rozbioru krytycznego stanu obecnego prasy stara się wykazać. na czem polega i skąd pochodzą jej strony ujemne, następnie zaś omawia ewentualne zmiany i ulepszenia metody agitacji prasowej. Książka składa się z następujących rozdziałów: I. Życie krytykuje; II. Z tamtej strony gazety; III Kampanja polityczna; IV. Presja moralna; V. Walka z pogłoskami; VI. Dezorganizacja; VII. Wnioski.

Kuzmiczow oparł się w swojem studjum na własnem doświadczeniu, archiwach szeregu gazet rosyjskich oraz literaturze zagranicznej a zwłaszcza pracach Lippmana p. t. „Public opinion" i Angela Normana p. t. „Press and the organisation of society".

IWIN A. — *Pisma iz Kitaja. Moskwa —Leningrad, 1927, „Moskowskij Raboczij". Str. 152. — C. B. W. sygn. 78.611/II.*

Autor tej pracy był w latach 1919 — 1929 korespondentem pism rosyjskich w Chinach. Z listów jego przesyłanych w tym czasie pismom powstała niniejsza książka, która, poprzedzona przedmową jednego ze znawców spraw chińskich Siemionowa, zawiera następujące artykuły:

I. Chiny współczesne; II. Kryzys idei parlamentaryzmu; III. Rosja Sowiecka i Chiny; IV. Po pierwszej wojnie mukdeńsko - czilijskiej; V. Ewolucja inteligencji chińskiej; VI. Przeciw parlamentowi a za zgromadzenie narodowe; VII Pekin; VIII. Linczeński incydent; IX. Rewolucja literacka; X. Chiny, Rosja Sowiecka i państwa imperjalistyczne; XI. Kantoński problemat: XII. Sowiecko - chińskie porozumienie.

PROBLEMY KITAJA. *Moskwa, 1929, Izdatielstwo Komunisticzeskoj Akadiemji. Nauczno-Issledowatielskij Institut po Kitaju pri Komunisticzeskom Uniwiersitietie Trudiaszczichsia Kitajcew. Str. 477. — C. B. W. sygn. 78.618/II.*

Jest to zbiór rozpraw, noszących charakter prac seminaryjnych Instytutu Chińskiego. Składa się on ze wstępu redakcji o charakterze propagandowym i następujących rozpraw:

I. Caj-Che-Seń — Historja oportunizmu w Komunistycznej Partji Chin; II. Wł. Kaczumow — Zarys historji rewolucji 1911 roku; III. Lu-Faj-Ban — Burżuazja chińska; IV. M. Andriejew — Niewolnictwo w Chinach; V. S. B. — W obozie reakcji chińskiej; VI. W. Gamberg — Miejsce Chin w systemie światowego handlu; VII Ma-Cyjań — Powstanie muzułmańskie w Han-su.

KAMINSKIJ G. i TIERLECKIJ E. *(redaktorzy) — Na putiach kollektiwiwizacji. Sbornik Wtoroj. Moskwa, 1929, „Knigosojuz". Str. 156. — C. B. W. sygn. 78.845/II.*

Książka ta jest jedną z licznych prac propagandowo-uświadamiających, usiłujących wyjaśnić różne zagadnienia związane z kolektywizacją i wykazać jej zalety. Składa się ona z następujących artykułów:

Nowakowski — Rejony zupełnej kolektywizacji; Christofson — Duże gospodarstwa kolektywne na Syberji; Łysienko — Zagadnienie organizacji dużych gospodarstw kolektywnych, w warunkach stepowej gospodarki rolnej; Kazaczek — Produkcja gospodarstw kolektywnych w 1929/30 r.; Fridman — Zagadnienie orga-

nizacji dużych gospodarstw kolektywnych; Pietrow — Sposoby obsługiwania gospodarstw kolektywnych i kierowania nimi; Kryłow — Uprzemysłowianie gospodarstw kolektywnych; Kambułow — Rozwój gospodarstw kolektywnych i powiększanie się ich majątku; Akinin — Praca kobieca w gospodarstwach kolektywnych

PITNICKIJ O. — *Organizacjonnaja rabota w kompartijach kapitalisticzeskich stran. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Str. 125. — C. B. W. sygn. 78.825/I.*

Książka daje obraz życia organizacyjnego komunistycznych partyj zachodniej Europy. Składa się ona z następujących rozdziałów:

I. Rezultaty; II. Wpływy ideologiczne sekcyj Międzynarodówki Komunistycznej na klasę robotniczą i organizacyjne umocnienie tych wpływów; III. Fabryczne i uliczne jaczejki i rola gazet fabrycznych w ich pracy; IV. Praca centralnego aparatu legalnych partyj komunistycznych; V. Praca komunistów w związkach zawodowych; VI. Wnioski.

Jako uzupełnienie tej pracy została dodana rozprawa p. t. „Zagadnienie organizacyjnego umocnienia wpływu ideologicznego komunistycznych partyj państw kapitalistycznych", składająca się z 4 rozdziałów:

I. Dążenie komunistów do starych organizacyj partyjnych; II. Bierność członków partji w jaczejkach ulicznych i większości jaczejek fabrycznych; III. Socjaldemokratyczne tradycje w robocie związkowej; IV. Legalistyczne metody pracy w komunistycznych partjach.

HISTORJA POLITYCZNA.

ZWEIG STEFAN — *Joseph Fouché. Bildnis eines politischen Menschen. Leipzig, 1930, Insul — Verlag. Str. 333. — C. B. W. sygn. 114.093/II.*

Jedną z najciekawszych postaci doby rewolucyjnej i napoleońskiej stanowi były najpierw Jakobin, następnie minister policji za Dyrektorjatu, za Konsulatu i za czasów cesarstwa, potem książę Otranto, wreszcie minister Ludwika XVIII — Józef Fouché. Człowiek ten o wielkich zdolnościach politycznych, niezwykłym sprycie wywiadowczym, ogromnym talencie organizacyjnym i niepowszedniej ambicji oraz uderzającej bezwzględności nie tylko odgrywał przez dłuższy czas ważną rolę, jako wykonawca woli władców Francji, lecz także zaważył poważnie na losach tego kraju w chwili likwidacji rządów Napoleona po bitwie pod Waterloo.

Autor, oparty na pamiętnikach Fouchégo i różnorodnych materjałach źródłowych oraz opracowaniach, odnoszących się do epoki napoleońskiej — daje żywy i interesujący obraz całego życia Fouchego, dzieląc swą pracę na następujące rozdziały: 1. Wypłynięcie na widownię 1759 — 1793; 2. Rzeźnik z Lyonu; 3. Walka z Robespierrem (1794); 4. Minister Dyrektorjatu i Konsulatu 1799 — 1802; 5. Minister cesarza 1804 — 1811; 6. Walka z cesarzem 1810; 7. Bezwolna przerwa 1810 bis 1815; 8. Końcowa walka z Napoleonem 1815; 9. Upadek i wygnanie 1815 — 1820.

Książkę zdobi 6 rycin.

V. MIKUSCH DAGOBERT — *Gasi Mustafa Kemal. Zwischen Europa und Asien. Eine Lebensgeschichte. Leipzig, 1929, Dist. Str. VII. 335. — C. B. W. sygn. 114.097/II.*

Autor omawia życie i czyny twórcy nowoczesnej Turcji od jego najmłodszych lat. Opowiada tedy, jak Mustafa zostawszy oficerem współdziałał we wszystkich rewolucyjnych ruchach Młodoturków; jak się w czasie wojny odznaczył przy obronie półwyspu Gallipoli przed natarciem Anglików; jak mając 37 lat w uznaniu zasług wojskowych został generałem i naczelnym wodzem wojska sułtańskiego; jak zużytkował swą pozycję wojskową dla obalenia tronu sułtańskiego i równocześnie dla oczyszczenia kraju z wojsk francuskich, greckich, włoskich i angielskich; jak łącząc talenty wojskowe z genjalnym umysłem męża stanu, drogą bezpośredniego wpływu na szerokie warstwy społeczeństwa tureckiego zdołał

przekształcić Turcję na nowoczesny organizm polityczny, upodobniony do kultury europejskiej co do prawodawstwa (prawo cywilne przejęto w całości od Szwajcarji, ponadto wprowadzono prawo włoskie karne i niemieckie prawo handlowe).

Praca Mikuscha, oparta na głębokiej znajomości historji tureckiej oraz charakteru i instytucyj współczesnej Turcji, przeprowadza rzecz bardzo objektywnie, ograniczając się tylko do omówienia faktów, co jednak nie naruszyło barwności przedstawienia, ani nie przeszkodziło autorowi z wielką wnikliwością dotrzeć za kulisy znanych naogół reformistycznych posunięć twórcy nowoczesnej Turcji. Postać Gasi Mustafa Kemala występuje w przedstawieniu tem nadzwyczaj plastycznie, budząc szczery podziw w oczach czytelnika.

Przy pracy swej korzystał autor zarówno z urywkowych pamiętników Kemala Mustafy jak i z urzędowych aktów tureckich.

Książka rozpada się na następujące rozdziały: 1) Ceremonja (tyczy się wprowadzenia Mustafy Kemala do szkoły); 2) Uczeń szkoły wojskowej; 3) Wygnanie chybia celu; 4) Uderzenie i odparcie (przedstawia zamieszki rewolucyjne w Turcji w latach 1908 — 1912); 5) Spiskowiec; 6) Tryumwirat; 7) Podróż i zmiana tronu; 8) Dwa wylądowania; 9) Walka o władzę i narodziny nowego państwa; 10) Miasto w stepie; 11) Sakaria (bitwa z Grekami); 12) Europa i Azja; 13) Generał rządzi; 14) Zadanie spełnione.

Do książki dodano szereg fotografij i wykaz nazwisk osób w niej występujących.

WASSERMANN JAKOB—*Christoph Columbus der Don Quichote des Ozeans. Ein Porträt. Berlin, 1929, Fischer. Str. 263, 6 nlb. — C. B. W. sygn. 114.325/II.*

Wbrew często stosowanej metodzie historycznej, która według ostatnich lub głównych czynów bohatera kształtuje całość jego życia, dostosowując do jednej w ten sposób wytycznej linji wszystkie chwile przeszłości i działania bohatera — stara się autor przedstawić Krzysztofa Kolumba nie tylko na tle współczesnej mu epoki, ale i ocenia jego czyn jako wypływ charakteru tej epoki. Sama osoba Kolumba, nie tracąc nic z swej wielkiej siły, jako człowieka z piętnem wielkości i gieniuszu, występuje z wszystkiemi swemi ułomnościami, błędami i ujemnemi rysami, tworząc suggestywny obraz wielkiego marynarza z końca XV wieku. Tem zaś wyraziściej ukazuje się nam Kolumb, że barwny i wnikliwy obraz epoki, zbiegu wypadków i charakterystyka ludzi, ich poglądów, wierzeń, błędów i bezwzględności uwydatniają jeszcze trudności, jakie miał do pokonania Kolumb przy realizacji swego przesięwzięcia. Książka rozpada się na następujące rozdziały: 1) Przeczucie czegoś niewiadomego, 2) Poprzednie drogi, 3) Rozpaczliwe zabiegi, 4) Starania prośby, wałęsanie i szalone wymagania, 5) Ostatnie trudności i wyprawa; 6) Wyprawa w nieznaną dal, 7) Indjanie i złoto, 8) Powrót i tryumf, 9) Okrutna rzeczywistość, 10) Ukryta rzeczywistość, 11) W okowach, 12) Indyjskie piekło, 13) Ostateczny tragizm.

Szereg drzeworytów współczesnych oraz portrety Kolumba i jego głównej protektorki, królowej Izabelli, ilustrują tekst.

TREICH LEON. — *Vie et mort de Clemenceau. Paris, 1929, Editions des Portiques. Str. 260. — C. B. W. sygn. 114.218/I.*

Książka poświęcona jest życiu prywatnemu, działalności politycznej i charakterystyce znanego parlamentarzysty i męża stanu francuskiego, w ostatnim roku wojny światowej premjera i ministra wojny, zmarłego w 1929 roku Jerzego Clemenceau.

Składa się ze wstępu i 4 części następujących: I — Przed wojną; II — Podczas wojny (polityka wewnętrzna i zagraniczna, kierownictwo wojny, stosunek do Anglji, zawieszenie broni); III — Okres powojenny (konferencja pokojowa i wydarzenia późniejsze); IV — Koniec (ostatnie chwile i zgon). Zawiera teksty Clemenceau i jego podobiznę.

PINEŻSKIJ E. — *Krasnaja gwardija. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 118. C. B W. sygn. 78.456/I.*

Jest to zarys historji czerwonej gwardji (robotniczej milicji) Piotrogrodu, napisany na podstawie własnych wspomnień autora, jednego z jej organizatorów, oraz szeregu innych działaczy. Autor wykorzystał oprócz tego istniejące materjały drukowane, natomiast nie mógł oprzeć się na archiwach głównej komendy i sztabu czerwonej gwardji, które gdzieś zaginęły.

Książka składa się z następujących rozdziałów: I. Klasa robotnicza uzbraja się; II. Kwietniowe i lipcowe wypadki; III. Likwidacja Korniłowszczyzny; IV. Przed październikiem; V. Czerwona gwardja w październikowych walkach; VI Walka z anarchją i kontrrewolucją; VII. Od czerwonej gwardji do czerwonej armji; VIII. Załączniki (zawiera 12 rezolucyj, rozkazów, instrukcyj i t. p.).

IL JUTKO F. — *Basmaczestwo w Łokaje. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 157, 1 mapa. — C. B. W. sygn. 78.826/I.*

Autor przedstawia szczegółową historję ruchu powstańczego w jednym z zakątków Turkiestanu a mianowicie w t. zw. Łokaju, stanowiącym Jawanski tumień (powiat) Diuszambińskiego wilajetu Tadżikskiej Autonomicznej Republiki. Górzysty ten kraj, leżący na pograniczu Afganistanu, był od r. 1919 do 1926 widownią prawie bezustannych walk.

Książka składa się ze wstępu i następujących rozdziałów:

I. Wojskowo-geograficzny opis; II. Ludność; III. Stan ekonomiczny kraju; IV. Ruch basmaczski przed rewolucją rosyjską; V. Rewolucja bucharska w r. 1920 i Łokaj; VI. Sowietyzacja Buchary i początek masowego ruchu basmaczów; VII. Awantura Enwera-baszy; VIII. Łokaj jako centrum basmaczów; IX. Sowietyzacja Łokaju; X. Pierwszy ogólno-plemienny Kurułtaj łokajski; XI. Wrześniowe walki z basmaczami; XII. Reorganizacja komitetów rewolucyjnych; XIII. Kampanja zimowa 1923/24 r.; XIV. Praca polityczna wśród ludności. Kurułtaje i narady duchowieństwa oraz osób wpływowych; XV. Reforma rolna w Łokaju; XVI. Położenie w czasie kampanji letniej 1924 r.; XVII. Walka z głodem; XVIII. Nowe zagadnienia w budownictwie sowieckiem latem 1924 r.; XIX. Sprzęt zboża i kampanja podatkowa; XX. Działania stron latem i do końca 1924 r.; XXI. Rozgromienie basmaczów.

KANTONSKAJA KOMMUNA. *Sbornik statiej i matierjałow. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo. Nauczno-Issledowatielskij Institut po Kitaju pri Kommunisticzeskom Uniwersitietie Trudiaszczichsia Kitaja. Str. 320 i 2 mapy — C. B. W. sygn. 78.610/II.*

Jest to praca zbiorowa poświęcona powstaniu komunistycznemu, jakie wybuchnęło dn. 11 grudnia 1927 r. w Kantonie oraz ruchowi rewolucyjnemu w prowincji Huanduńskiej.

Część pierwsza p. t. „Kantońskie powstanie" składa się z następujących rozpraw:

I. Powstanie kantońskie w ocenie Kominternu i komunistycznej Partji Chin; II. A. Łozowskij — Doświadczenia powstania kantońskiego; III. Ciuj Wej-to — Powstanie kantońskie i rewolucja chińska; IV. Den Czżun-sia — Komunistyczna Partja Chin w powstaniu kantońskiem; V. Chuan Pin. — Powstanie kantońskie i jego przygotowanie; VI. Szao Juj — Powstanie kantońskie.

Część druga p. t. „Huandun" składa się z 8 rozpraw:

I. M. Taniewskij—Ekonomiczny zarys prowincji Huandun; II. J. Dworieckij—Honkong i Kanton; III. Zarys stosunków agrarnych prowincji Huandun; IV. G Skałow — Kwestja robotnicza i ruch robotniczy w Huandunie; V. E. Jołk. — Ruch chłopski w Huandunie; VI. N. Smołow—Militarystyczne armje w historji Huandunu; VII. G. Skałow — 20 marzec 1926 roku; VIII. Władza sowiecka w Chajłufynie.

PALEOLOGUE MAURICE, *ambassadeur de France. — La Russie des Tsars pendant la grande guerre. Aquarelles de G. Loukomsky. Paris, 1922, Plon. 3 tomy — Str. 379, 347. — C. B. W. sygn. 22.341/II.*

Są to pamiętniki b. ambasadora francuskiego, którego wybuch wojny światowej zastał na tem stanowisku i który przetrwał na niem aż do maja 1917 roku

Autor porusza w nich wszystkie ważniejsze wydarzenia polityczne, zarówno z okresu, bezpośrednio poprzedzającego wybuch wojny, jak i z czasów wojny (pobyt prezydenta Poincarégo w Rosji w drugiej połowie lipca 1914 roku, kryzys lipcowy i stosunki rosyjsko-francusko-angielskie, sprawa Konstantynopola i cieśnin, stosunki z Turcją, Włochami, Rumunją, sprawa polska, rola Dumy państwowej i głównych rosyjskich stronnictw politycznych podczas wojny światowej, sprawa Suchomlinowa i t. d., wreszcie rewolucja marcowa 1917 roku), większe operacje wojenne i sytuację na frontach wschodnim oraz zachodnim w latach 1914 — 1917, dając charakterystykę dworu i sfer kierowniczych Rosji carskiej, społeczeństwa rosyjskiego oraz nastrojów w Rosji panujących. Kończy się opisem okoliczności wyjazdu autora z Rosji w maju 1917 roku.

Oparte są zarówno na notowanych z dnia na dzień spostrzeżeniach i rozmowach autora z najwyższymi kierownikami polityki i wojska Rosji, jak i na szeregu dokumentów.

I tom pamiętników obejmuje okres czasu od 20 lipca 1914 do 2 czerwca 1915 roku, II tom — okres od 3 czerwca 1915 do 18 sierpnia 1916 roku, III tom — od 19 sierpnia 1916 do 17 maja 1917 roku.

Podane są liczne teksty dokumentów, zdjęcia fotograficzne, ryciny, mapa Rosji i plan Petersburga z 1915 roku.

Les aernets de George Louis, directeur des affaires politiques au Ministère des Affaires étrangères, ambassadeur de France en Russie. Tome premeir, 1908 — 1912. Tome second, 1912 — 1917. Quatrième édition. Paris, 1926, F. Rieder et Cie. Tom I — str. 253, tom II — str. 268. — C. B. W. sygn. 111.135/I.

Są to pamiętniki b. dyrektora departamentu politycznego francuskiego ministerjum spraw zagranicznych i ambasadora francuskiego w Petersburgu od 1909 do 1913 roku, zmarłego w kwietniu 1917 roku Jerzego Louis.

Zawierają one spisywane z dnia na dzień, w formie notatek na kartkach z bloczku, uwagi, spostrzeżenia i rozmowy autora z francuskiemi, rosyjskiemi, angielskiemi i t. d. osobistościami ze sfer politycznych, wojskowych i towarzyskich na tematy z zakresu polityki zagranicznej i wewnętrznej Francji i Rosji, stosunków Francji z Anglją, Rosją, Niemcami i Austrją, kryzysów międzynarodowych od 1908 roku do lipca 1914 roku, sprawy polskiej, charakterystyki cesarza Mikołaja II i jego otoczenia, mężów stanu Ententy i państw centralnych, dyplomatów i wyższych dowódców, oceny działań wojennych.

I tom obejmuje okres czasu od 7 marca 1908 r. do 11 kwietnia 1912 roku. Na końcu tego tomu podana jest odbitka fotograficzna notatnika autora na kartce z bloczku.

II tom, dotyczący okresu czasu od 20 kwietnia 1912 r. do 18 lutego 1917 roku, zaopatrzony jest w indeks alfabetyczny nazwisk osób, wymienionych w obu tomach.

MC MASTER BACH JOHN, *prof. of American history in the University of Pennsylvania. — The United States in the world war. New-York — London, 1918. D. Appleton and Company. Str. 485. — C. B. W. sygn. 445.828/II.*

Autor, profesor historji amerykańskiej w uniwersytecie stanu Pensylvania, książkę swoją poświęcił dziejom Stanów Zjednoczonych podczas wojny światowej, poprzez okres neutralności tego państwa oraz udział jego w wojnie od lutego 1917 roku do początku 1918 roku, uwzględniając szczególnie polityczną jej stronę i rolę prezydenta Wilsona.

Praca ta, oparta zarówno na urzędowych źródłach amerykańskich i obcych, jak i na opracowaniach z czasu wojny, zawiera liczne teksty dokumentów amerykańskich, niemieckiej korespondencji dyplomatycznej, przemówień w parlamencie Stanów Zjednoczonych, dane co do stanu liczebnego ich wojska i marynarki wojennej oraz co do liczby strat, wywołanych niemiecką wojną podwodną.

Książka składa się z 17 rozdziałów następujących: I. — Początek wojny europejskiej; II. — Propaganda pro-niemiecka. Pomoc dla Belgji; III. — Handel

państw neutralnych; IV — Okropności wojny podwodnej; V. — Noty w sprawie „Lusitanji"· VI. — Żądanie zakazu wywozu (dotyczy amunicji amerykańskiej); VII. — Nielojalne czyny niemieckich osób urzędowych (na terytorjum Stanów Zjednoczonych); VIII. — Topienie statków bez uprzedzania; IX. — Przygotowanie obrony państwa a pacyfiści; X. — Knowania i zbrodnie na morzu oraz na lądzie; XI. — Noty w sprawie pokoju; XII. — Zerwanie stosunków dyplomatycznych; XIII. — Rozpoczynamy wojnę; XIV. — Powołanie pod broń; XV. — Intryga niemiecka; XVI. — Restrykcje aprowizacyjne i udział w walce; XVII. — Międzynarodowe rozmowy w sprawie pokoju (pokój brzeski, pokój z Rumunją, 14 punktów prezydenta Wilsona). Zawiera mapkę stref działania statków podwodnych. Na końcu znajduje się indeks alfabetyczny nazw, nazwisk oraz zagadnień.

Ministère des Affaires Etrangères. Commission de publication des documents relatifs aux origines de la guerre de 1914. — Documents diplomatiques français, 1871 — 1914. 1-ère série (1871 — 1900). Tome premier (10 mai 1871 — 30 juin 1875). Paris, 1929, A. Costes — L'Europe Nouvelle (libr. édit.), Str. XLVII, 496 — C. B. W. sygn. 114.128/II.

Powołana dekretem z dnia 20 stycznia 1928 r. komisja przy francuskiem ministerjum spraw zagranicznych do opublikowania dokumentów, dotyczących przyczyn wojny światowej, opracowuje zbiór dyplomatycznych dokumentów francuskich z zakresu polityki międzynarodowej w okresie czasu od traktatu francuskiego do wybuchu wojny światowej (1871 — 1914 r.), nie zaopatrzonych w komentarze i mających służyć jako źródłowy materjał do przyszłych prac historycznych.

Dokumenty te pochodzące z archiwów francuskiego ministerjum spraw zagranicznych, ministerjum wojny, ministerjum marynarki i ministerjum kolonii, zebrane są w układzie chronologicznym, przyczem poprzedzające je wykazy metodyczne ułatwiają odnalezienie aktów, dotyczących danego zagadnienia.

Program pracy przewiduje podział jej na 3 serje, z których I ma być poświęcona okresowi od 1871 do 1900 roku włącznie, II — okresowi od 1901 do 4 listopada 1911 roku i III — okresowi od 4 listopada 1911 do 3 sierpnia 1914 roku. Każda z powyższych 3-ch seryj ma się składać z kilku tomów.

I tom serji I, dotyczący okresu czasu od 10 maja 1871 roku do 30 czerwca 1875 roku, składa się z przedmowy przewodniczącego komisji S. Charléty'ego (zadania komisji, podział i metody jej pracy, charakterystyka dokumentów), ze spisu imiennego członków komisji (55 historyków, ekspertów cywilnych i wojskowych, dyplomatów, członków Instytutu), ze wstępu (przedmiot I tomu, uwagi co do selekcji i formy dokumentów), z 7-miu metodycznych wykazów dokumentów I tomu (odpowiednio do następujących zagadnień: I — Wykonanie traktatu frankfurckiego i uwolnienie terytorjum od 26. lutego 1871 — 16. września 1873 r.; II — Stosunki francusko-niemieckie od 24 maja 1873 r. do 30 czerwca 1875 r.; III — Stosunki Niemiec z Austrją, Rosją i Włochami od 13 czerwca 1871 r. do 3 kwietnia 1874 r., IV — Akcja dyplomatyczna Rosji od 7 lipca 1871 r. do 13 kwietnia 1875 r.; VI — Sprawy wschodnie od 12 czerwca 1871 r. do 3 listopada 1874 r.; VII — Francja i Niemcy wobec rewolucyj hiszpańskich od 10 maja 1872 r. do 23 stycznia 1875 r); ze zbioru tekstów 446 dokumentów (pism, not, depesz, raportów ambasadorów i t. d.) i z indeksu alfabetycznego osób, wymienionych w książce.

POINCARE RAYMOND, *de l'Académie Française. — L'invasion. <Au service de la France. Neuf années de souvenirs. Vol. V>. Avec vingt-quatre gravures hors texte. Paris, 1928, Plon. Str. 543. — C. B. W. sygn. 110.826/II.*

Tom V pamiętników b. prezydenta republiki franuskiej Poincaré (patrz Wojskowe Wiadomości Bibljograficzne Tam V, zeszyt 1/28 r., str. 17) poświęcony jest okresowi czasu od dnia wypowiedzenia wojny do 31 grudnia 1914 r. i omawia równorzędne wydarzenia dyplomatyczne, polityczne oraz wojskowe każdego dnia, ze szczególnem uwzględnieniem posunięć dyplomatycznych i poczynań rządu francuskiego w tym okresie. Obejmuje więc zakończenie mobilizacji i początek koncentracji, zachowanie się poszczególnych państw na początku wojny światowej,

pierwsze działania na froncie zachodnim, propagandę niemiecką w państwach neutralnych, stosunki między rządem a dowództwem we Francji, stosunki między autorem a Clemenceau, odwrót wojsk koalicyjnych na froncie zachodnim, przeniesienie rządu francuskiego do Bordeaux, działania rosyjskie w Prusach Wschodnich i w Galicji, bitwę nad Marną i stabilizację frontu zachodniego, kryzys amunicji w wojsku francuskiem, zniszczenia niemieckie, sytuację i upadek Antwerpji, wrażenia autora z kilkakrotnych podróży na front, stosunki w głównej kwaterze francuskiej, odwrót belgijski, przeniesienie rządu belgijskiego do Havre'u, bitwę nad Yzerą, stosunki z dowództwem angielskiem i belgijskiem, (wizyta u króla Alberta I), zerwania stosunków z Turcją, sprawę sprzętu artyleryjskiego i aeronautycznego, spotkanie z królem Jerzym V, powrót rządu francuskiego do Paryża, rolę parlamentu francuskiego, sprawę budżetu francuskiego, próby ofensywy i rozważania z okazji końca roku.

Autor oparł się zarówno na własnych przeżyciach i wrażeniach, jak i na licznych dokumentach, przytoczonych w odsyłaczach.

Podkreśla zbytnią dyskrecję francuskiej kwatery głównej na początku wojny, dzięki czemu rząd francuski do 23 sierpnia 1914 r. nie wiedział, co się dzieje na froncie, otrzymując spóźnione z niego wieści.

Książka zawiera szereg zdjęć fotograficznych.

MOUSSET ALBERT — *Un drame historique. L'attentat de Sarajevo. Documents inédits et texte intégral des sténogrammes du procès, avec huit planches hors texte et un plan. <Collection de mémoires, études et documents pour servir à l'histoire de la guerre mondiale> Paris, 1930, Payot. Str. 687. — C. B. W. sygn. 114.404/II.*

Wybitny znawca stosunków bałkańskich poświęca swoją pracę polityczno-historyczną zamachowi w Serajewie w czerwcu 1914 roku i przebiegowi procesu przeciwko jego uczestnikom, odbytego jesienią tegoż roku.

Książka składa się z krótkiego studjum historycznego, omawiającego stosunki słowiańsko-niemieckie w b. monarchji austro-węgierskiej przed wojną światową, zwłaszcza od aneksji Bośnji, rolę hrabiego Berchtolda, hrabiego Tiszy oraz ministra Bilińskiego i okoliczności zamachu, z przetłumaczonego na język francuski kompletnego stenogramu procesu (dochodzenie, zeznania oskarżonych i świadków, przemówienia oskarżyciela i obrony, wyrok), zajmującego większą część książki, oraz z indeksu alfabetycznego kilkuset nazwisk.

Podane są teksty korespondencji urzędowej, zdjęcia fotograficzne i plan miasta Serajewa.

BELMONT PERRY, *ancien président de la Commission des Affaires Etrangères. — La politique des Etats-Unis et l'Europe (1778 — 1919). Edition française avec un avertissement et une note biographique par Louis-Paul Alaux, Paris, 1925, Payot. Str. 385. — C. B. W. sygn. 110.747/II.*

Tłumaczona z angielskiego książka b. przewodniczącego komisji spraw zagranicznych parlamentu Stanów Zjednoczonych zawiera rozważania autora na temat polityki zagranicznej, wojskowej i morskiej Stanów Zjednoczonych od 1778 roku, poprzez wiek XIX oraz początek XX, wojnę światową i okres rokowań pokojowych 1929 r., aż do 1928 roku włącznie i stosunku tego państwa do państw europejskich. Celem jej jest uwydatnienie zasadniczych rysów i tendencyj polityki zagranicznej Stanów Zjednoczonych i wykazanie potrzeb współpracy ich z Europą, przyczem okresowi wojny światowej poświęca b. niewiele miejsca.

Autor oparł się na opracowaniach angielskich, amerykańskich i francuskich, na spostrzeżeniach własnych z pobytu w Anglji, Francji, Niemczech oraz Austrji podczas wojny światowej i na korespondencji swej z sekretarzem stanu spraw zagranicznych Stanów Zjednoczonych Robertem Lansing'em z okresu wojennego w sprawach morskich oraz wojskowych, której tekst przytacza.

Książka składa się z przedmowy wydawcy, ze wstępu i z 2-ch części następujących: I — Utworzenie państwa amerykańskiego; II — Stany Zjednoczone a wojna światowa. Uzupełnia ją 6 aneksów (notatka biograficzna o autorze i teksty układów z XVIII, XIX wieku oraz z okresu po wojnie światowej) i wykaz bibljografji.

HISTORJA WOJSKOWA.

GEBSATTEL LUDWIG, *Gen. — Generalfeldmarschall Karl von Bülow. München, 1929, Lehmann. Str. 172. — C. B. W. sygn. 114.326/II.*

Książka gen. Gebsattla jest przez to ciekawa, że dla obrony dobrego imienia gen. Bülowa, poddaje ostrej krytyce obowiązujące dotychczas w Niemczech poglądy na wynik bitwy nad Marną. W myśl tych poglądów winowajcami odwrotu z nad Marny byli ppłk Hentsch, wysłannik niemieckiego Naczelnego Dowództwa oraz dowódca 2 armji gen. Bülow, którzy — rzekomo bez powodu — a tylko ulegając drugorzędnym szczegółom przerwali bitwę w momencie rozstrzygającym i całkowicie pomyślnym dla Niemców. Otóż gen. Gebsattel, przy oparciu się na oficjalnem dziele pt. Der Weltkrieg oraz na innych drukowanych i rękopiśmiennych materjałach, stara się dowieść: 1) że odwrót Niemców był niezbędnym a dłuższe trwanie w natarciu byłoby doprowadziło do katastrofalnej klęski a to z powodu wdarcia się bardzo poważnych sił francuskich i angielskich w lukę między 1 i 2 armją; 2) że położenie to, prowadzące nieuniknienie do klęski, spowodowała 1 armja, operująca nieopatrznie i zupełnie samowolnie wbrew rozkazom Naczelnego Dowództwa.

FRANCOIS HERMAN, *Gen. — Napoleon I. Schicksalswende. Eine psychologische, kulturhistorische Studie. Mit 22 Tafelbildern und 7 Kartenskizzen. Berlin, 1929, Scherl. Str. 218. — C. B. W. sygn. 114.086/II.*

Jak podtytuł wskazuje książka François jest zbliżona treścią do znanej książki Ludwika Napoleona I. (zob. Wojsk. Wiadomości Bibl. T. V. 1928, zesz. 4. str. 17), ustępuje jej jednak zarówno co do nagromadzenia materjału faktycznego jak i co do jego opracowania. Autor przedstawia zagadnienie objektywnie, ulegając w pełni potędze geniusza Napoleona i znaczeniu jego dzieł na polu strategji, polityki, organizacji i administracji państwa. W pracy swej widzi autor przyczynek do badań nad psychologją współczesnych społeczeństw oraz nad wewnętrzną treścią przyczyn i faktów, które wytworzyły podłoże dla wystąpienia i działania jak i dla upadku Napoleona. Książka rozpada się na następujące rozdziały: 1) Szkolne lata Napoleona i młodość do r. 1789; 2) Wystąpienie na widownię 1789 — 1796; 3) Pragnienie władzy, 1796 — 1804; 4) W płaszczu cesarskim z berłem w dłoni i koroną na głowie; 5) Walka Napoleona o dziedzictwo Karola Wielkiego, 1805 — 1806/7; 6) U szczytu potęgi, 1808; 7) Kongres władców w Erfurcie, 1808; 8) Zmiana losu, 1808 — 1811; 9) Załamanie, 1812; 10) Upadek tytana, 1812 — 1814; 11) Ostatnie drgnienie umierającego lwa, 1815; 12) Koniec tytana, 1815 — 1821.

BIRCHER E. *Dr., Oberst. — Die Schlacht bei Ethé-Virton am 22 August 1914. Mit 5 Kartenskizzen. Berlin, 1930, Eisenschmidt. Str. VII, 243. — C. B. W. sygn. 114.071/II.*

Bitwa pod Ethé-Virton daje dużo materjału do rozważania i to zarówno ze stanowiska taktycznego jak i strategicznego. Zainteresowanie do tej bitwy podnosi przedewszystkiem to, że bitwę stoczono na styku dwóch armij, a właściwie na styku dwóch korpusów, jak także bardzo urozmaicony teren, warunki atmosferyczne i pora (noc), które przyczyniły się do wytworzenia różnorodnych, często zmieniających się sytuacyj taktycznych. Wreszcie szczególne znaczenie przy rozpatrywaniu tej bitwy stanowi zetknięcie się obu stron najlepszych t. j. najlepiej wyszkolonych i uzbrojonych wojsk oraz posiadany materjał źródłowy, pozwalający badaczowi dokładnie wniknąć nie tylko w zamierzenia wyższych dowódców ale nawet w czyny i rozkazy dowódców najmniejszych jednostek różnych broni aż do oficerskich patrolów.

Autor, znany wojskowy pisarz szwajcarski, przeprowadza swe badanie nie tylko przy oparciu się na całokształcie materjału obustronnie oficjalnie wydanego, ale i na całości istniejącej dotąd francuskiej i niemieckiej literatury, tyczącej się tego tematu i na niewydanych dotąd archiwaljach oraz osobistych zeznaniach i wspomnieniach uczestników. Wreszcie — co nadaje pracy specjalny charakter — po napisaniu książki przestudjował autor całe zagadnienie jeszcze dwukrotnie na miejscu w terenie podczas podróży operacyjnej wraz z oficerami szwajcarskimi, przyczem korzystał z udzielonych mu przy tej sposobności uwag franc. płk. Grasseta, znanego autora szeregu prac historyczno-wojskowych, a między innemi i kilku prac o bitwie pod Ethé i Virton. (Grasset — La guerre en action). Le 22 août 1914 au 4-e corps d'armee. Virton (C. B. W. sygn. 111.571/II.), Ethé (C. B. W. sygn. 27.201/II), Vers Ethé (C. B. W. sygn. 15.332/II) oraz Vers Virton (C.B.W. sygn. 15.143/II)

COCHENHAUSEN FRIEDRICH — *Gneisenau. Seine Bedeutung in der Geschichte und für die Gegenwart. Berlin, 1929, Mittler. Str. VII. 163. C. B. W. sygn. 113.865/II.*

Monografja, poświęcona jednemu z najwybitniejszych generałów pruskich, ma na względzie podniesienie ducha i wyostrzenie myśli dzisiejszych Niemiec w kierunku pomszczenia doznanej klęski w czasie wojny światowej. Gen. Gneisenau to jedna z ciekawszych postaci wojskowego odrodzenia pofryderycjańskiego Wykształceniem, charakterem, świadomością celu i głębokiem przywiązaniem do kraju górował on nad współczesnymi generałami pruskimi. Autor zapoznaje czytelnika w krótkich rysach z bujnem życiem wojskowem Gneisenaua a następnie przechodzi dokładnie wszystkie te wypadki od r. 1813, w których Gneisenau, jako szef sztabu Blüchera, stał się duszą inicjatywy zaczepnej sprzymierzonych w walce z Napoleonem. Autor uwydatnia przytem kilka posunięć Gneisenaua, które okazały się w skutkach szczególnie katastrofalnemi dla Napoleona, jak np. przejście armji śląskiej na lewy brzeg Elby przed bitwą pod Lipskiem, lub oderwanie się od głównych sił sprzymierzonych w operacjach marcowych r. 1814 na Paryż, jak wreszcie obranie kierunku odwrotu po przegranej bitwie pod Ligny oraz intensywność pościgu po bitwie pod Waterloo, która doprowadziła do zupełnego rozbicia wojska Napoleona.

NAUMOW N. — *Wojna 1914 — 1918. Moskwa — Leningrad, 1929, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 182. — C. B. W sygn. 78.609/II.*

Książka Naumowa jest krótkim zarysem genezy i skutków wojny światowej, przedstawionych z punktu widzenia III międzynarodówki. Właściwym wypadkom wojennym poświęcony jest tylko jeden rozdział (26 stron).

Praca składa się z przedmowy D. Bucharcewa, wstępu i 7 rozdziałów:

I. Ważniejsi uczestnicy wojny imperjalistycznej: Anglja, Niemcy, Francja Rosja, Austro-Węgry, Włochy, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, Japonja.

II. Przedwojenne ugrupowania państw i wojna światowa: Trójprzymierze i trójporozumienie. Wybuch wojny światowej.

III. Ważniejsze czynniki wojny: Rozmiary i czas wojny. Żywa siła. Technika wojenna. Mobilizacja zasobów materjalnych. Pokój domowy i socjalizm reformistyczny. Ruch narodowościowy na usługach imperjalizmu.

IV. Główne wytyczne działań wojennych: Plan Schlieffena i przepowiednia Engelsa. Pierwsze tygodnie wojny. Pierwsze działania na froncie rosyjskim. Ważniejsze operacje okresu wojny pozycyjnej na zachodzie. Załamanie się frontu wschodniego. Ostatni rok wojny na froncie zachodnim. Wojna morska

V. Przegrupowanie sił imperjalizmu światowego po wojnie: Traktaty pokojowe. Prawdziwy zwycięzca.

VI. Najważniejsze zmiany w gospodarce światowej: Protekcjonizm i bałkanizacja Europy. Techniczne zmiany w gospodarce światowej.

VII. Wojna światowa i rewolucja proletarjacka.

ZAJONCZKOWSKIJ A. M. — *Podgotowka Rossii k impierjalisticzeskoj wojnie. Oczerki wojennoj podgotowki i pierwonaczalnych planow. Po archiwnym dokumientam. So wstupitielnoj stat'jej M. N. Tuchaczewskogo. Moskwa, 1926 g. Sztab R. K. K. A. Uprawlenije po issliedowaniju i ispolzowaniju opyta wojn, Gosudarstwiennoje Wojennoje Izdatielstwo. Str. 428. — C. B. W. sygn. 111.681/II.*

Jest to studjum organizacyjne i strategiczne o rosyjskich planach wojny i ich ewolucji, obejmujące okres czasu od chwili, gdy Rosja zaczęła przygotowywać się do wojny na wielką skalę na zachodzie pod wpływem utworzenia się potężnego cesarstwa niemieckiego, aż do wybuchu wojny światowej i oparte na wszystkich istniejących rosyjskich źródłach urzędowych.

Książka składa się z przedmowy Tuchaczewskiego, z przedmowy autora i 17 rozdziałów następujących: I — Teatry działań; II — Zarys ewolucji planów wojny (obejmuje okres czasu od 1880 do 1900 r.); III — Przygotowanie teatru działań do 1902 r. (twierdze, dyslokacja pokojowa, drogi, zapasy intendenckie); IV — Okres przełomowy (1903 — 1908 r.); V — Siły zbrojne Rosji przed wojną 1914 roku i porównanie ich z innemi państwami (reorganizacja wojska w 1910 r., program 1913 r., siły morskie); VI — Zarządzenia w zakresie rozwinięcia strategicznego (dyslokacja 1910 r., mobilizacja według planu Nr. 19); VII — Drogi komunikacyjne (koleje, program kolejowy 1911 — 1914 r., stan sieci kolejowej w 1914 r., porównanie z kolejami niemieckiemi i austrjacko-węgierskiemi, szosy); VIII — Twierdze; IX — Plany wojny (rozwinięcie strategiczne 1908 r., koncentracja niemiecko-austrjacka, raporty płk. Daniłowa i gen. Aleksiejewa, zmiany w rozwinięciu z 1909 r.); — Sytuacja polityczna (konwencja francusko-rosyjska 1892 r., okres przełomowy 1904 — 1909 r., ostatni przed wojną okres stosunków francusko-rosyjskich); XI — Rozwinięcie strategiczne 1910 roku (sytuacja polityczna, przypuszczenia co do liczebności sił przeciwników i co do możliwych działań ich przeciwko Rosji, stosunki rosyjskiego i francuskiego sztabów generalnych w 1910 r.); XII — Rozwinięcie strategiczne 1910 r. (projekt początkowy, prace przygotowawcze 1909 r., zatwierdzony w 1910 r. projekt rozwinięcia strategicznego i dyrektywy, organizacja tyłów w 1910 r.); XIII — Modyfikacje projektu rozwinięcia strategicznego z 1910 r.; XIV — Rozwinięcie strategiczne podług projektu z maja 1912 r.; XV — Podział tyłów; XVI — Rozwinięcie strategiczne podług planu mobilizacyjnego Nr. 20; XVII — Front kaukaski (siły i koncentracja wojsk tureckich, koncentracja i plany wojsk rosyjskich). Uzupełniają książkę konkluzje ogólne autora, wykazy statystyczne w tekście i poza tekstem, O. de B., teksty dokumentów rosyjskiego sztabu generalnego i kilkanaście szkiców

ZAJONCZKOWSKIJ A. — *Podgotowka Rossii k mirowoj wojnie w mieżdunarodnom otnoszenii. S priedisłowijem i pod riedacijej M. P. Pawłowicza. Leningrad 1926 g., Izdanije Wojennoj Tipografii Uprawlenija diełami Narkomwojenmor i RWS. SSSR. Str. 401. — C. B. W. sygn. 153.452/II.*

Książka Zajonczkowskiego, stanowiąca uzupełnienie poprzedniej pracy jego p. t. „Podgotowka Rossii k impierjalisticzeskoj wojnie. Oczerki wojennoj podgotowki i pierwonaczalnych planow" (patrz „Wojskowe Wiadomości Bibljograficzne" Tom VIII zeszyt 1/30 r., str. 12), jest opracowaniem polityczno-historycznem poświęconem omówieniu rosyjskiej polityki zagranicznej na tle sytuacji międzynarodowej w ciągu stulecia od kongresu wiedeńskiego do chwili wybuchu wojny światowej i uwzględniającem w szczególności okres zbliżenia francusko-rosyjskiego w latach 1890 — 1914 oraz wydarzenia, które doprowadziły do wojny w 1914 roku

Pracę swoją autor oparł zarówno na źródłach urzędowych, jak i na pamiętnikach mężów stanu.

Książka składa się z przedmowy Pawłowicza, zarzucającego autorowi brak marksowskiego oświetlenia wydarzeń, z przedmowy autora, ze wstępu, ustalającego związek między polityką a strategją, z 11-tu rozdziałów następujących: I — Okres 1815 — 1871 roku; II — Okres lat 1871 — 1890; III — Porozumienie francusko-rosyjskie (1890 — 1901 r.); IV — Lata przełomowe (1900 — 1906 r.); V — Porozumienie angielsko-rosyjskie (1906 — 1907 r.); VI — Pierwszy kryzys bałkański

(1808 — 1909 r.). Prolog i początek; VII — Pierwszy kryzys bałkański (1908 — 1909 r.) i Rozwój jego i zakończenie; VIII — Lata uspokojenia (1909 — 1911 r.): IX — rugi kryzys bańkański (1911 — 1913 r.). Początek kryzysu; X — Drugi kryzys bałkański (lata 1912 — 1913); XI — W przededniu wojny światowej (1913 — 1914 r.) oraz z konkluzji. Na końcu książki znajdują się aneksy, zawierające 26 dokumentów (noty dyplomatyczne, konwencje wojskowe, raporty ambasadorów rosyjskich, teksty korespondencji między Mikołajem II a Wilhelmem II i Franciszkiem-Józefem).

SULEJMAN N. — *Tył i snabżenije diejstwujuszczej armii. Czast' wtoraja. Front i armija 47 priłożenij i schiem. Moskwa — Leningrad, 1927 g., Wojennaja Akadiemija R. K. K. A. im M. W. Frunze, Gosudarstwiennoje Izdatielstwo, Otdieł Wojennoj Litteratury. Str. 544. — C. B. W. sygn. 113.120/II.*

Książka Sulejmana jest opracowaniem organizacyjnem z zakresu zarówno historji wojny światowej oraz rosyjskiej wojny domowej, jak i doświadczeń tych wojen, poświęconem organizacji dróg lądowych i wodnych, kolei, transportów samochodowych i konnych, zaopatrzenia intendenckiego, artyleryjskiego i inżynieryjnego, służby sanitarnej oraz weterynaryjnej i urządzeń ewakuacyjnych tych służb.

Autor oparł swoją pracę na urzędowych źródłach rosyjskich i na fachowych opracowaniach francuskich oraz niemieckich.

Książka składa się z części historycznej, w której podana jest organizacja tyłów i zaopatrzenia w armji francuskiej, niemieckiej oraz rosyjskiej (najgruntowej) w ciągu wojny światowej i w sowieckiej w rosyjskiej wojnie domowej, oraz z części teoretycznej, w której sprawę transportów na teatrze działań wojennych i zaopatrzenia wszelkiego rodzaju autor ilustruje przykładami historycznemi z wyżej wymienionych wojsk.

Podane są liczne dane statystyczne w tekście i szkice oraz szematy organizacyjne w ilości 47-miu w aneksach.

KERRICK HARRISON S., *major. — Military and naval America. With an introduction by Edmund J. James, president University of Illinois. Illustrated. Garden-City — New York, 1918, Doubleday, Page and Company. Str. XXIV, 404. — C. B. W. sygn. 44.827/II.*

Jest to opracowanie organizacyjne z zakresu historji wojny światowej, poświęcone organizacji wojska i marynarki wojennej Stanów Zjednoczonych w drugiej połowie 1916 r., a więc na kilka miesięcy przed ich przystąpieniem do wojny, zawierające dane co do liczebności amerykańskich sił zbrojnych i zestawiające je z siłami zbrojnemi głównych państw koalicji oraz jej przeciwników. Obejmuje politykę wojskową Stanów Zjednoczonych organizację najwyższych władz wojskowych, poszczególnych rodzajów broni i służb, szkół zawodowych i obozów wyszkolenia, najwyższych władz morskich, poszczególnych działów marynarki wojennej, straży nadbrzeżnej, amerykańskiego Czerwonego Krzyża, skautów, przysposobienia wojskowego i morskiego, życie garnizonowe wojska i marynarki wojennej, oraz zestawienie wojskowych i morskich zasobów Stanów Zjednoczonych z ich rzeczywistemi siłami lądowemi i morskiemi.

Praca ta, mająca na celu spopularyzowanie wiadomości o wojsku i marynarce wojennej Stanów Zjednoczonych w przewidywaniu zbrojnego wystąpienia, oparta jest na urzędowych źródłach i regulaminach amerykańskich oraz na literaturze wojskowej.

Książka składa się z dedykacji, słowa wstępnego autora, wstępu rektora uniwersytetu Jamesa i 46 rozdziałów. Zawiera b. liczne zdjęcia fotograficzne i rysunki, wykresy oraz wykazy w tekście, słownik wyrazów wojskowych, indeks alfabetyczny nazw, nazwisk, instytucyj i zagadnień, mapę Stanów Zjednoczonych z dyslokacją sił lądowych oraz morskich i b. przejrzystą tablicę oficerów oraz szeregowych każdego stopnia.

CAMPBELL GORDON, *contre-amiral. — Mes navires mystérieux. Traduit de l'anglais par André Cogniet, officier de marine en retraite, chargé du Service Historique de la Marine pendant la guerre. Préface du vice-amiral Grasset, ancien chef d'Etat-major Général de la Marine et de l'amiral Lewis Bayly, commandant en chef dans les eaux Irlandaises pendant la guerre. Avec 28 illustrations hors texte et dans le texte. <Collection de mémoires, études et documents pour servir à l'histoire de la guerre mondial> Paris, 1929, Payot. Str. 262. — C. B. W. sygn. 114.342/II.*

Tłumaczona z angielskiego książka znanego organizatora t. zw. „statków-pułapek" i dowódcy kolejnego niektórych z nich, jak „Funborough", „Pargust", „Dunraven", zawiera szczegółowy opis ich organizacji, wyszkolenia specjalnie dobranych załóg, wyposażenia technicznego, metod taktycznych i działań tych jednostek angielskiej marynarki w zakresie zwalczania niemieckich statków podwodnych w latach 1915 — 1917.

Oparta jest zarówno na bogatem doświadczeniu i wspomnieniach wojennych autora, jak i na relacjach b. członków podległych mu załóg oraz na danych urzędowych.

Wydanie francuskie składa się z przedmowy b. szefa sztabu francuskiej marynarki wojennej wice-admirała Grasset'a, z przedmowy b. dowódcy sił angielskich na wodach irlandskich admirała Lewis Bayly, ze wstępu autora, z 15-tu rozdziałów i z konkluzji.

Fachowa ta praca podaje szereg zdjęć fotograficznych, rysunków oraz szkiców i ilość, daty oraz nazwy niemieckich statków podwodnych. unieszkodliwionych przez angielskie „statki-pułapki" wraz z nazwami tych ostatnich.

IRONSIDE EDMOND, *sir, major-general. — Tannenberg. The first thirty days in East Prussia. With maps. Edinburgh and London, 1925, William Blackword and Sons, Str. X, 306. — C. B. W. sygn. 111·838/II.*

Książka znanego angielskiego historyka wojskowego jest studjum operacyjno-historycznem o kampanji wschodnio-pruskiej i bitwie pod Tannenbergiem w sierpniu 1914 roku. dającem rzeczową ocenę planów, dyrektyw i sił obu stron, charakterystykę wyższych dowództw rosyjskich i niemieckich, stanu tyłów, transportów, uzbrojenia i zaopatrzenia wojsk, opis przebiegu działań obustronnych oraz ich analizę i wyciągającem z nich odpowiednie wnioski.

Autor oparł się na urzędowych źródłach rosyjskich oraz niemieckich i na opracowaniach angielskich, rosyjskich i niemieckich.

Książka składa się z przedmowy i z 9-ciu rozdziałów następujących: I — Geneza kampanji; II — Siły stron; III — Początek kampanji; IV — Analiza planu rosyjskiego; V — Posuwanie się naprzód 1-ej i 2-ej armij; VI — Marsz niemiecki na Samsonowa; VII — Natarcie niemieckie na Rennenkampfa. Bitwa na jeziorach Mazurskich; VIII — Sytuacja na morzu; IX — Rzut oka wstecz i nauki, wypływające z kampanji. Zawiera 14 szkiców oraz map i teksty rozkazów. Na końcu podany jest wykaz bibljograficzny wyzyskanych przez autora źródeł angielskich, niemieckich i rosyjskich.

AZAN P. *gén. — Les Belges sur l'Yser. Avec 18 photographies et 6 cartes. Paris, 1929, Berger — Levrault. Str. IX, 101. — C. B. W. sygn. 114.036/II.*

Książka gen. Azan'a, szefa biura historycznego francuskiego ministerjum wojny, jest opracowaniem operacyjno-historycznem i taktyczno-historycznem działań wojsk belgijskich i współdziałania z niemi wojsk sprzymierzonych na terytorjum belgijskiem od początku wojny światowej do 2 listopada 1914 roku, ze szczególnem uwzględnieniem bitwy nad Yserą. Omawia sytuację polityczną i stosunki między dowództwem belgijskiem a francuskiem, zawiera analizę belgijskiej koncepcji strategicznej i przy opisie przebiegu walk schodzi aż do działań dywizyj. Podaje stany liczebne wojska i uzbrojenia, oraz ilość strat belgijskich.

Praca ta oparta jest na urzędowych źródłach belgijskich i francuskich, na enuncjacjach króla Alberta I i wyższych dowódców oraz mężów stanu, na opracowaniach autorów belgijskich i na doświadczeniu własnem autora, który, jako b. uczestnik bitwy pod Ypres od listopada 1914 roku do kwietnia 1915 r. (a więc już po bitwie nad Yserą) na stanowisku dowódcy kompanji i bataljonu XX korpusu francuskiego, doskonale poznał teren walk nad Yserą.

Celem jej jest wyjaśnienie znaczenia i mało znanych momentów bitwy nad Yserą, nie mającej swojej literatury we Francji i nawet częstokroć utożsamianej tam z późniejszą od niej bitwą pod Ypres, oraz podkreślenie zbyt zapoznawanej roli w niej króla Alberta I i wojska belgijskiego.

Książka, będąca rozszerzonem wydaniem pracy gen. Azana p. t. „Il y a quinze ans — Les Belges sur l'Yser", ogłoszonej w „L'Illustration" z dnia 3 i 10 sierpnia 1929 r., składa się z przedmowy i 2-ch części następujących: I — Od Liége do Ysery; II — Bitwa nad Yserą.

Zawiera 18 zdjęć fotograficznych i 6 szkiców.

USZAKOW K. — *Podgotowka wojennych soobszczenij Rossii k mirowoj wojnie. Nauczno-Ustawnoj Otdieł sztaba RKKA. Moskwa — Leningrad, 1928 g., Gosudarstwiennoje Izdatielstwo Otdieł 'Wojennoj Litieratury. Str. 196. — C. B. W. sygn. 113.505/II.*

Jest to opracowanie specjalne, poświęcone zagadnieniu przygotowania Rosji do wojny światowej pod względem komunikacyj oraz transportów wojskowych, zwłaszcza kolejowych od 1907 roku do mobilizacji w 1914 roku i wydajności kolei rosyjskich w ciągu wojny światowej, w porównaniu z kolejami niemieckiemi i austrjacko-węgierskiemi. Omawia plany mobilizacyjne i koncentracyjne w związku ze stanem rosyjskiej sieci kolejowej, konwencję francusko - rosyjską 1892 roku i wpływ jej na rosyjskie budownictwo kolejowe, ustosunkowanie się rosyjskiego Sztabu Generalnego do kwestji budowy kolei na lewym brzegu Wisły, budowę szos strategicznych oraz dróg innych typów, budowę Murmańskiej linji kolejowej w czasie wojny światowej, organizację oraz reorganizację rosyjskich wojsk kolejowych, taborowych i etapowych, wojska samochodowe, sprawę ochrony kolei żelaznych.

Autor, który służył kilkanaście lat przed wojną oraz podczas wojny światowej w rosyjskich komunikacjach wojskowych, oparł swoją pracę na ocalałych źródłach urzędowych (akty rosyjskiego Sztabu Generalnego, ministerjum komunikacji) i na opracowaniach, przyczem unika braku dokumentów zarządu komunikacyj wojskowych „Stawki" swojem osobistem doświadczeniem.

Podkreśla niedostateczny stan przygotowania komunikacyj rosyjskich, zwłaszcza kolejnictwa, do potrzeb wojennych.

Książka składa się ze spisu użytych w niej skrótów, z przedmowy autora, ze wstępu, z 24-ch rozdziałów i z aneksów. Ponadto w tekście znajdują się wykazy z danymi statystycznemi oraz mapki szematyczne rosyjskiej sieci kolejowej.

GOŁOWIN N. N. *gien. — Iz istorii kampanii 1914 goda na russkom frontie. Galicijskaja bitwa. Pierwyj pierijod. Do 1-go sientiabra nowago stilia. Izdano pri sodiejstwii wojennago archiwa Czecho-Słowackoj Riespubliki. S priłożenijem kart i schiem na otdielnych listach (Sostawlieny połk. N. W. Piatnickim). Pariż, 1930 g., „Rodnik". Str. 558 i oddzielna teczka z mapami oraz szkicami. — C. B. W. sygn. 114.516/II.*

Jest to I tom opracowania operacyjno-historycznego i taktyczno-historycznego t. zw. „bitwy galicyjskiej 1914 roku", obejmujący pierwsze działania na rosyjskim froncie południowo-zachodnim i przebieg walk pod Lublinem, pod Tomaszowem, pod Krasnym Stawem, pod Złoczowem oraz nad Hniłą Lipą do 31 sierpnia włącznie i poprzedzony omówieniem rozwinięcia strategicznego podług rosyjskich planów 1912 roku wraz z późniejszemi ich zmianami, zarządzeń Stawki oraz dowództwa frontu południowo-zachodniego i rozwinięcia strategicznego wojsk austrjacko-węgierskich. Opis działań schodzi do dywizyj, a nawet pułków. Po działaniach każdego dnia podana jest ocena sytuacji.

Autor oparł się przedewszystkiem na materjałach archiwum wojskowego republiki Czechosłowackiej, na urzędowych opracowaniach sowieckich, na rosyj-

skiej emigracyjnej i austrjackiej literaturze pamiętnikarskiej oraz na relacjach uczestników działań.

Książka składa się z przedmowy i 5-ciu (podzielonych na paragrafy) rozdziałów następujących: I — Rozwinięcie strategiczne i zadania wskazane przez plan wojny; II — Początkowe zarządzenia operacyjne i starcia oddziałów czołowych; III — 23, 24 i 25 sierpnia; IV — 26, 27 i 28 sierpnia; V — 29, 30 i 31 sierpnia. Uzupełniają ją 8 aneksów (zarys teatru działań, kolejny skład bojowy rosyjskich wojsk frontu południowo-zachodniego oraz wojsk austrjacko-węgierskich, organizacja tyłów) i oddzielna teczka z mapami oraz szkicami.

Stanowi trzecią część większej pracy, której część pierwsza i druga poświęcone były kampanji w Prusach Wschodnich (patrz „Wojskowe Wiadomości Bibljograficzne" T. III, zeszyt 1/26 r. str. 14 i zeszyt 2/26 r., str. 18).

Wydanie bardzo staranne, wyczerpujące i przejrzyste.

The Allied armies under Marshal Foch in the Franco-Belgian theatre of operations. Report of the Military Board of Allied Supply. Washington, 1924 — 1925, Government Printing Office. Tom I — tekst — str. 577 i teczka z załącznikami, tom II — str. VIII, 1173. — C. B. W. sygn. 110.034/II.

Jest to opracowanie organizacyjne z zakresu historji wojny światowej, poświęcone sprawom zaopatrzenia wojsk koalicyjnych w ostatnim okresie wojny i stanowiące urzędowy raport komisji wojskowej zaopatrzenia międzysojuszniczego powstałej 28 czerwca 1918 r. i złożonej z przedstawicieli wojsk francuskiego, angielskiego, belgijskiego, Stanów Zjednoczonych oraz włoskiego.

I tom, zredagowany w 2-ch językach (angielskim oraz francuskim), składa się z przedmowy płk. Dawes'a, z przedmowy płk. Hodges'a (amerykańskich członków komisji), ze wstępu francuskiego gen. Payot'a, szefa komunikacyj oraz zaopatrzenia (przewodniczącego komisji), oraz z tekstu samego raportu komisji, zawierającego historję jej powstania i działalności w zakresie zaopatrzenia wszelkiego rodzaju aż do zawieszenia broni i szereg danych organizacyjnych oraz statystycznych w wojskach wszystkich państw Koalicji.

Do tego tomu dodana jest teczka, zawierająca ponad 200 złączników: szematy organizacyjne, wykresy, szkice i mapy.

II tom (tylko w języku angielskiem) zawiera dalszy ciąg raportu komisji, który w 29 rozdziałach omawia szczegółową organizację różnych działów służby zaopatrzenia w wojskach poszczególnych państw Koalicji podczas wojny światowej, a więc: organizację ministerjów wojny i stosunki ich z innemi ministerjami oraz z wojskami w polu, organizację kwater głównych, organizację służby zaopatrzenia w amunicję i w uzbrojenie, zaopatrzenia inżynieryjnego i sanitarnego, transportów, kolejnictwa polowego, służby samochodowej, lotnictwa, czołgów, łączności, budownictwa, remontu i weterynarji, dróg, poczt polowych, portów i t. d. — Na końcu tego tomu znajduje się spis skrótów, używanych w wojskach angielskiem, amerykańskiem, belgijskiem, francuskiem oraz włoskiem.

W tekście obu tomów umieszczone są liczne zdjęcia fotograficzne, wykazy oraz szematy.

PRZEMYSŁ (PRZEMYSŁ WOJENNY) I ROLNICTWO.

PODOROLSKIJ N. *(redaktor) — Za nieprierywnoje proizwodstwo. Sbornik statiej. Moskwa, 1929, „Moskowskij Raboczij". Str. 175. — C. B. W. sygn. 79.393/II.*

Jest to zbiór artykułów poruszających różne zagadnienia, związane z wprowadzeniem w przemyśle Z. S. R. R. nieprzerwanej produkcji, która polega na zniesieniu ogólnego odpoczynku niedzielnego, wzamian którego robotnicy podzieleni na grupy otrzymają co 5 dni dzień wolny od pracy, natomiast produkcja na danej fabryce nie ulega żadnym przerwom.

Artykuły zawarte w tej książce ugrupowane są według następujących rozdziałów: I. Dyrektywa rządu; II. Znaczenie ciągłej produkcji; III. Walka o ciągłą produkcję; IV. Pierwsze rezultaty i perspektywy ciągłej produkcji; V. Ilość dni

w tygodniu roboczym przy ciągłej produkcji; VI. Ciągłość produkcji i praca; VII. Ciągłość produkcji i zaopatrywanie w energję; VIII. Ciągłość produkcji, kultura i warunki życia.

Wojna i topliwo 1914 — 1917 gg. Mirowaja wojna i narodnoje choziajstwo. —Pierwaja sierija. Mirowaja wojna i narodnoje choziajstwo Rossii. Nr. 24—28. Trudy nauczno-issliedowatielskoj siekcii C. S. Osoawjachima . Moskwa — Leningrad, 1930 g., Gosudarstwiennoje Izdatielstwo, Otdieł Wojennoj Litieratury. Str. 192. — C. B W. sygn. 114.403/II.

Jest to zbiorowe opracowanie specjalne z zakresu historji wojny światowej, omawiające wytwórczość poszczególnych gałęzi rosyjskiego przemysłu opałowego oraz wpływ na nią warunków wojennych i zawierające liczne dane statystyczne oraz techniczne z różnych okresów wojny.

Oparte jest na rosyjskich materjałach archiwalnych i obfitej literaturze przedmiotu; podaje wykaz źródeł.

Książka składa się ze wstępu sekcji badań naukowych sowieckiego Osoawjachimu i z 5-ciu studjów następujących: 1) P. Szoch — Zagadnienia zaopatrzenia w opał na podstawie doświadczeń wojny światowej; 2) P. Szelakin — Wojna i przemysł węglowy; 3) W. I. Frołow — Wojna i przemysł naftowy; 4) prof. I. I. Wichlajew — Wojna i przemysł torfowy; 5) A. A. Apuszkin — Wojna i opał drzewem. Zaopatrzona jest w liczne wykazy.

AUGE-LARIBE MICHEL, *secrétaire général de la Confédération Nationale des Associations agricoles. — L'agriculture pendant la guerre <Histoire économique et sociale de la guerre mondiale. Série française. — Publications de la Dotation Carnegie> Paris, b. r., Les Presses Universitaires de France. Str. XII, 331.— C. B. W. sygn. 110.495/II.*

Jest to opracowanie ekonomiczne z zakresu historji wojny światowej, poświęcone wpływowi jej na ukształtowanie się warunków francuskiej gospodarki rolnej i zestawieniu ówczesnego stanu rolnictwa ze stanem przedwojennym oraz powojennym. Podkreśla zmniejszenie się wydajności rolnictwa francuskiego wskutek wojny i rolę w niem kobiet, robocizny kolonjalnej oraz cudzoziemskiej i urlopowanych żołnierzy.

Praca oparta jest na francuskich źródłach urzędowych i opracowaniach.

Książka składa się z przedmowy wydawcy, przedmowy autora, wstępu i 2-ch części następujących: I — Warunki produkcji rolnej w ciągu wojny światowej; II — Skutki wojny. Zawiera liczne dane statystyczne i mapki podziału produkcji rolnej Francji (w tekście), oraz szereg aneksów: wykazy, wykresy i zbiór ustaw, dekretów, rozporządzeń oraz okólników z zakresu rolnictwa w układzie chronologicznym od 1914 do 1921 roku.

Wchodzi w skład serji francuskiej cyklu wydawnictw fundacji Carnegie'go poświęconych gospodarczej i społecznej historji wojny światowej.

ZAGORSKY S. O., *chief of the Russian service in the International Labour Office, formerly professor of political economy in the university of Petrograd. — State control of industry in Russia during the war <Economic and social history of the world war. Russian series. — Publication of the Carnegie Endowment for International Peace>. New Haven — London, 1928, Yale University Press — Humphrey Milford. Str. XIX, 351. — C. B. W. sygn. 113.912/II.*

Książka b. profesora ekonomji politycznej w uniwersytecie petersburskim, a obecnie szefa wydziału rosyjskiego w międzynarodowem biurze pracy, stanowi opracowanie specjalne z zakresu historji wojny światowej, poświęcone wpływowi wojny na stan gospodarczy Rosji oraz sprawowaniu przez państwo kontroli nad poszczególnemi dziedzinami gospodarczemi w omawianym okresie wojennym i zawierające liczne dane statystyczne.

Pracę swoją autor oparł zarówno na źródłach urzędowych oraz półurzędowych, jak i na własnem doświadczeniu.

Książka składa się z przedmowy wydawcy J. Shotwell'a, z przedmowy autora, ze wstępu (§ 1. — Główne cechy rosyjskiego gospodarstwa narodowego, § 2 — Przemysł rosyjski przed wojną § 3 — Fazy wojny) i z 4-ch części następujących:

Część I — Wpływ wojny na gospodarkę państwową: rozdział I — Początkowy nieład i następne ożywienie; II — Destrukcyjny wpływ wojny;

Część II — Organizacja zasobów państwowych: rozdział I — Pierwsze kroki w kierunku wojennej polityki gospodarczej; II — Mobilizacja przemysłu i sił publicznych;

Część III — Formy i metody kontroli: rozdział I — Specjalna Rada Obrony i komitety przemysłu wojennego; II — Kontrola metalowego przemysłu i rynku; III — Kontrola zaopatrzenia w opał; IV — Komitety zaopatrzenia; V — Kontrole przemysłu włókienniczego i przemysłu skórzanego;

Część IV — Wojenna polityka gospodarcza rewolucji marcowej 1917 roku: rzdział I — Rewolucja a poszczególne grupy społeczne; II — Wojna a program gospodarczy partyj rewolucyjnych; III — Reforma organizacji; IV — Kontrola i podział metali oraz wyrobów metalowych; V — Państwowy monopol węglowy; VI — Regulowanie rynków włókieniczego i skórzanego; VII — Wyniki kontroli państwowej.

Uzupełniają książkę wykazy źródeł, teksty dekretów i rozporządzeń, 13 tablic statystycznych oraz wykresów i indeks alfabetyczny omówionych w niej zagadnień.

Fachowa ta praca wchodzi w skład serji rosyjskiej wydawnictw fundacji Carnegie'go, poświęconych gospodarczej i społecznej historji wojny światowej.

RÓŻNE.

VOELKER JOHANNES, *Dr. — Der deutsche Soldat in seinen Liedern und Reimen. Plaudereien eines alten Soldaten Stettin, 1929. Hesselands Str. 191. — C. B. W. sygn. 114.347/II.*

Autor, sam żołnierz i uczestnik wojny, postanowił zachować dla potomności zespół pieśni, śpiewanych przez żołnierza niemieckiego w czasie wojny. Autor przestrzega przytem indywidualności formy, charakteryzującej chwilę i środowisko, nawet wtedy, gdy ona występuje przeciwko stylowi i gramatyce.

Książka jednak Voelkera jest nie tylko zebraniem najpopularniejszych pieśni ale i odpowiedniem ich ugrupowaniem i omówieniem. Autor zbiera tedy pieśni w następujące zespoły: 1. Stan żołnierski. 2. Życie żołnierza: a) służba, b) ćwiczenia, c) rezerwa, d) areszt; 3. Pieśni garnizonowe; 4. Pieśni wspólne dla różnych broni; 5. Spór o wyższość między poszczególnemi broniami: a) piechota, b) artylerja, c) pionierzy, d) kawalerja e) tabory, f) sanitarjusze; 6. Stopnie służbowe: a) starsi żołnierze, b) podoficerowie, c) chorąży i podporucznik, d) kapitan, e) oficerowie sztabowi, f) lekarze wojskowi; 7. Broń i chorągiew; 8. Mundur i oporządzenie; 9. Jadło i napoje; 10. Tytoń; 11. Żołd; 12. Urlop i dom rodzinny; 13. Ordery, odznaczenia i rany; 14. Humor w polu; 15. Pieśń jako probież nastroju żołnierza; 16. Żołnierz i miłość; 17. Pieśni o śmierci i grobie oraz stosunek żołnierza do religji; 18. Kult dla bohaterów.

SPIS DZIEŁ OMÓWIONYCH.

